

Działanie zespołowe nauczycieli i kształtowanie kompetencji uczniów w działaniu zespołowym

Opracowanie: Stefan Wlazło

System Ewaluacji Oświaty
Nadzór pedagogiczny

„Wymagania „

- **2.4. procesy edukacyjne są efektem współdziałania nauczycieli.:** Nauczyciele współdziałają w tworzeniu i analizie procesów edukacyjnych.
- **4.1. Funkcjonuje współpraca w zespołach:** Nauczyciele pracują zespołowo i analizują efekty swojej pracy...wspólnie planują działania, rozwiązują problemy i doskonalą metody i formy współpracy

DZIAŁANIE ZESPOŁOWE MOŻE NAPOTYKAĆ NA PEWNE TRUDNOŚCI, BARIERY

Negatywne doświadczenia nauczycieli

- Konieczność zmiany dotychczasowego indywidualnego działania, które jest wykonywane sprawniej, bo zostało warsztatowo opanowane,
- Wymaga poświęcenia dodatkowego czasu,
- Może ujawnić się nieznamomość rzeczy, niekompetencja w danym zagadnieniu rozważanym zespołowo

Trudności w działaniu zespołowym

- – jest organizacyjnie znacznie trudniejsze niż przydzielanie pracy indywidualnej, a większość ludzi najefektywniej pracuje, kiedy czyni to w sposób dla siebie właściwy, co nie zawsze odpowiada innym członkom zespołu;
- – wprowadza dodatkową formalizację;
- – tworzy nową, niekoniecznie lepszą, hierarchię społeczną w szkole, wyłaniając na przykład tzw. „liderów” nieakceptowanych
- Eksperyment S. E. Ascha, 36,8%

Trudności w działaniu zespołowym

- – spowalnia procedury rozwiązywania problemów (decyzji);
- – zabija indywidualizm ludzi;
- – prowadzi często do kompromisu, co oznacza, że nie jest to najlepsze rozwiązanie z możliwych, stąd niekiedy nazywa się przyjęte rozwiązanie „zgniłym kompromisem”

Negatywne doświadczenia nauczycieli

- Konieczność zmiany dotychczasowego indywidualnego działania, które jest wykonywane sprawniej, bo zostało warsztatowo opanowane,
- Wymaga poświęcenia dodatkowego czasu,
- Może ujawnić się nieznaną rzecz, niekompetencja w danym zagadnieniu rozważanym zespołowo

Negatywne doświadczenia nauczycieli

- Doświadczeń wskazujących, że praca zespołowa wykonywana w przeszłości niczemu nie służyła
- Każda nowa sytuacja problemowa wymaga wysiłku, aby problem rozwiązać, a każdy dodatkowy wysiłek jest minimalizowany, nawet, jeśli czyni się to w sposób zespołowy.
- Tworzą się nowe hierarchie i struktury społeczne, zarówno w aspekcie pozytywnym, jak i negatywnym (nieformalni przywódcy)

Negatywne doświadczenia nauczycieli

- Każda nowa sytuacja problemowa wymaga wysiłku, aby problem rozwiązać, a każdy dodatkowy wysiłek jest minimalizowany, nawet, jeśli czyni się to w sposób zespołowy.
- Praca zespołowa nauczycieli przyjmuje wciąż ten sam i mało atrakcyjny schemat: dyskusji nad jakimś problemem i formułowaniem bardziej lub mniej trafnych wniosków.
- Konieczność pracy w zespole jest postrzegana przez nauczycieli jako przymus

Negatywne doświadczenia nauczycieli

- Występujące tzw. „wypalenie zawodowe” zniechęca nauczycieli do podejmowania dodatkowego wysiłku.
- Jeśli inni nauczyciele nie są angażowani do działania zespołowego pojawia się niechęć i bariera wobec działania zespołowego jako dodatkowego obciążenia

Zatem, do charakterystycznych wad działania zespołowego zaliczamy:

- czasochłonność,
- skłonność do kompromisów,
- prawdopodobieństwo konfliktów,
- możliwość zdominowania zespołu przez jednostkę i na odwrót
- rozmycie odpowiedzialności, – możliwość wystąpienia syndromu „myślenia grupowego”,
- – polaryzację grupową w instytucji.

Prezentowanie efektu pracy zespołu także obarczone jest słabościami

- większość nauczycieli nie jest zainteresowana prezentacją,
- Nie podejmują krytyki prezentowanego wyniku pracy zespołowej

Zatem, do charakterystycznych wad działania zespołowego zdaniem większości autorów można zaliczyć:

- czasochłonność,
- skłonność do kompromisów,
- prawdopodobieństwo konfliktów,
- możliwość zdominowania zespołu przez jednostkę i na odwrót
- rozmycie odpowiedzialności,
- możliwość wystąpienia syndromu „myślenia grupowego”,
- polaryzację grupową w instytucji.

W roku 1998 w ramach prac realizowanych przez OECD scharakteryzowano, co oznacza być dobrym nauczycielem. Jedną z nich jest:

„Zdolności organizacyjne i współpraca – profesjonalizm nauczyciela nie może być dłużej uważany za zindywidualizowany zestaw kompetencji, ale powinien funkcjonować jako część ‘organizacji szkolnej’. Zdolność i gotowość do uczenia się od innych nauczycieli oraz uczenia innych nauczycieli jest być może najważniejszym aspektem tej cechy nauczyciela”.

Nauczyciel kompetentny. Teraźniejszość i przyszłość, red. Z. Bartkowicz, M. Kowaluk, M. Samujło, Lublin 2007, s. 248.

- I. Dzierzgowska dostrzegała następujące zalety pracy grupowej w szkole:
lepszą jakość pracy jednostki,
umiejętności i zdolności członków grupy sumują się, a nawet wzmacniają,
rzadziej zdarzają się przypadkowe błędy,
powstają pomysły, które mogłyby się nie pojawić podczas pracy indywidualnej,
grupa zapewnia oparcie i poczucie bezpieczeństwa, szczególnie przy podejmowaniu decyzji”.
- I. Dzierzgowska, *Dyrektor w zreformowanej szkole*, Warszawa 2000, s. 159.

- Na korzyści o charakterze instytucjonalnym dla szkoły wskazuje D. Elsner: „Dobre zespoły [...] osiągają najwyższy poziom synergii, która powstaje dzięki:

[...] Takiemu podziałowi zadań [...], aby każdy mógł wykonywać to, co lubi lub najlepiej potrafi.

Wykorzystaniu „zbiorowej mądrości [...].

Uzyskaniu współdziałania.

Niemalże natychmiastowym wprowadzaniu rozwiązań.

Unikaniu błędów indywidualnych, rugowanych dzięki dzieleniu się doświadczeniami w zespole.

Pomaganiu tym, którzy mają trudności w wykonywaniu zadania.

Zgodnemu komunikowaniu się. [...]

D. Elsner, *Odmowa współpracy. Tracisz Ty, tracimy wszyscy*, „Dyrektor Szkoły” 2002, nr 1 też tenże, *Szkoła jako ucząca się organizacja*, Chorzów 2003, s. 35-36.

Dlaczego warto organizować pracę zespołową?

- Pojawia się efekt synergiczny
- Wykorzystać można tzw. „zbiorową mądrość”, doświadczenia
- Pojawia się chęć współdziałania i otwarta komunikacja
- Można niemal natychmiast wprowadzać rozwiązanie

Dlaczego warto organizować pracę zespołową?

- W każdym człowieku tkwi potrzeba przynależności, która wyraża się w:
 - chęci przebywania w grupie
 - Bycia przez innych ludzi akceptowanym, a nawet lubianym, odczuwania bezpieczeństwa (zwłaszcza emocjonalnego)

Dlaczego warto organizować pracę zespołową?

- Ochocie uczestniczenia w dziele wspólnym, solidarności, wierze, że wspólnie można osiągnąć coś więcej, łatwiej
- Chęci podzielenia się swoją wiedzą, umiejętnościami, nieraz zaimponowania innym

Dlaczego warto organizować pracę zespołową?

- Umożliwia się wykonywanie tego, co ludzie potrafią najlepiej na rzecz wspólnego dobra
- Unika się indywidualnych błędów, pomaga tym, którzy mają trudności w wykonywaniu zadania

Podsumowując korzyści z pracy zespołowej są następujące

Dostrzegane są następujące korzyści z budowania zespołu:

- Lepsze zrozumienie wzajemnej odpowiedzialności za ustalenie i realizowanie wspólnych celów.
- Przełamanie niektórych barier wzajemnej rywalizacji [....]
- Lepszy klimat do przedyskutowania ważnych zagadnień.
- Większa skłonność do [....] wzajemnego wspierania się.

P. Barret, *Tworzenie zespołu*, [w:] *Praktyka kierowania, jak kierować sobą, innymi i firmą*, pr. zbior. pod red. D. M. Stewart, Warszawa 1996, s. 299.

Kiedy organizować pracę zespołową?

- Sprawa nie jest personalnie przypisana jakiemuś stanowisku pracy wraz z jednoznacznie określoną odpowiedzialnością
- Problem dotyczy większości lub wszystkich pracowników
- Możliwe są różne rozwiązania problemu, jest szansa na nowe działanie

Kiedy organizować pracę zespołową?

- Rozwiązywanie problemu spowoduje podniesienie kwalifikacji zawodowych
- Poprawi się klimat w instytucji

Działanie zespołowe wiąże się z naturalnymi potrzebami człowieka

Kiedy organizować pracę zespołową?

- Sprawa nie jest personalnie przypisana jakiemuś stanowisku pracy wraz z jednoznacznie określoną odpowiedzialnością
- Problem dotyczy większości lub wszystkich pracowników
- Możliwe są różne rozwiązania problemu, jest szansa na nowe działanie

- K. Rau i E. Ziętkiewicz wprowadzają następujące rozróżnienie pracy grupowej: „Praca grupowa może być **jednolita i zróżnicowana**. **Praca grupowa jednolita** polega na wykonywaniu takich samych zadań przez wszystkie grupy, a następnie na konfrontowaniu ich wyników. **Praca grupowa zróżnicowana** polega na wykorzystaniu przez grupy różnych zadań, które składają się w pewną całość, a uzyskane wyniki prezentowane są na forum [...]. **Praca zbiorowa** występuje wtedy, gdy nauczyciel pracuje z całą klasą „równym frontem...” To ostatnie określenie można przenieść do pracy zespołowej w radzie pedagogicznej.

K. Rau, E. Ziętkiewicz, *Jak aktywizować uczniów. „Burza mózgów” i inne techniki w edukacji*, Poznań 2000, s. 24.

- Dość często utożsamia się współdziałanie ze współpracą. Przyjmuję za ustaleniami prakseologicznymi, że współpraca oznacza wspólne wykonywanie konkretnej pracy, natomiast współdziałanie może dotyczyć różnych aspektów, nie związanych z wykonywaniem wspólnie jakiejś określonej pracy. Obie formy pracy zespołowej mogą wystąpić w działaniu nauczycieli.

DZIAŁANIA ZESPOŁOWE UCZNIÓW

Cytaty z podstawy programowej wychowania w przedszkolu:
kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach, w tym także do łagodnego znoszenia stresów;
rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, które są niezbędne w poprawnych relacjach z dziećmi i dorosłymi;
stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie;
kształtowanie u dzieci poczucia przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej)

Cytaty z podstawy programowej :

umiejętność pracy zespołowej.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła kształtuje u uczniów postawy

sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i

społecznemu, takie jak: uczciwość,

wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie

własnej wartości, szacunek dla

innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność,

przedsiębiorczość, kultura osobista,

gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania

inicjatyw oraz do pracy zespołowej.

- H. Hamer, pisząc o kompetencjach nauczyciela w budowaniu zespołu uczniowskiego, stwierdza, że team: „ułatwia współpracę, umożliwia wspomaganie osób nie tylko najslabszych, ale każdego, kto w danym momencie pracuje mniej wydajnie, kompensuje indywidualne słabości jednych uczniów mocnymi stronami innych, wyzwala aktywność u wszystkich, zwielokrotnia pozytywny wpływ grupy jako całości na poszczególnych uczniów, zwiększa efektywność uczenia się i nauczania”^[1].
H. Hamer, *Klucz do efektywności nauczania. Poradnik dla nauczycieli*, Warszawa 1994, s. 111.

A. J. Fazlagić pisze: „Na tle innych krajów europejskich Polska jest krajem o niskim kapitale społecznym. [...] Można jednak wiele działać w następujących obszarach: 1. **Polskie szkolnictwo**. Polska gospodarka skorzystałaby bardziej na położeniu większego nacisku na naukę współpracy, zabawy zespołowe, gry edukacyjne pokazujące, jak jednostka może skorzystać, gdy jest obdarzona zaufaniem ogółu i jak ogół może stracić, gdy jednostka sprzeniewierzy się jej zasadom”. I – jak dalej twierdzi Autor – „niebagatelną korzyścią w zespołowym działaniu jest fakt, że zespoły lepiej „zapamiętują” i przechowują informację, łatwiej „odzyskują” utracone informacje i częściej ją stosują”.

A. J. Fazlagić, *Zarządzanie wiedzą. Szansa na sukces w biznesie*, Gniezno 2006, s. 29.

Tamże, s. 85.

Korzyści ze współdziałania zespołowego uczniów

- uspołecznienie uczniów, zwiększenie ich kompetencji społecznych
- Zwiększanie akceptacji w zespole i w klasie
- Zmniejszanie zachowań agresywnych, bo utrudniają współdziałanie

Korzyści ze współdziałania zespołowego uczniów

- Empatia – rozumienie sytuacji innych ludzi we wspólnym działaniu, także asertywność
- Zwiększanie u uczniów poczucia ich własnej wartości
- Rozwijanie kreatywności indywidualnej i zespołowej

Podstawowe zasady organizowania zespołów uczniów

- Nie utrzymywać dotychczasowych więzi koleżeńskich – zatem dokonywać doboru grup wedle różnych kryteriów
- Przy zauważalnej niechęci jakiegoś ucznia – uczynić go obserwatorem, jeśli zacznie się interesować – dołączyć go do grupy
- Tak usadawiać uczniów, by tworzyli okrąg

Podstawowe zasady organizowania zespołów uczniów

- Przekazać zadanie do wykonania
- Uzyskać zwrotną informację potwierdzającą zrozumienie zadania
- Polecieć zaplanowanie zadania; „małe kroki”
- Spowodować, aby każdy członek zespołu był odpowiedzialny za kolejne kroki

Podstawowe zasady organizowania zespołów uczniów

- Wyznaczają strażnika czasu
- Możliwa jest opcja obserwatora analityka: co się udaje, co nie – przy końcu pracy ustalają z nim ocenę swej pracy (konieczne narzędzie do obserwacji)
- Dokonanie samooceny
- Wybór sposobu prezentacji

Konieczn

- Opracować dla zespołu kartę pracy zawierającą:
 - - sformułowanie zadania
 - - oczekiwane rezultaty (cele pracy: ustalicie, zaproponujecie, dowiecie się itp)
 - - wskazanie niezbędnych informacji do zdobycia
- wskazać na konieczność zaplanowania pracy na mniejsze „kroki” i podziału zadań

Zasady przy obserwowaniu pracy zespołowej uczniów

- Uniemożliwianie wewnętrznej krytyki w zespole – przekierowywanie na problem i szukanie rozwiązań, nie konflikt - negocjacje
- Nie dokonywanie przez nauczyciela krytyki bieżących działań zespołu, tylko wskazywanie dalszej drogi

Zasady przy obserwowaniu pracy zespołowej uczniów

- Zachęcanie do sięgania po informacje w różnych źródłach – konstruowanie zadań wymagających takiego działania
- Wymagać ustalenia wyników działania zespołowego – samoocena
- Prezentacja wyników : nie tylko naturalny lider
- Zmiany składów zespołów w kolejnych działaniach zespołowych

Przykład: język polski

polecenie: dobierzcie się w zespoły wedle kolorów oczu

KARTA PRACY DLA ZESPOŁU

OTRZYMUJECIE NIEZNANY WAM TEKST I KARTY PRACY:

(KSERO W TAKIEJ LICZBIE EGZEMPLARZY, ILU MAMY UCZNIÓW NA ZAJĘCIACH) (2-3 KARTY NA ZESPÓŁ)

Karta pracy:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

UDANEJ PRACY

KARTA PRACY DLA ZESPOŁU

1. PRZECZYTAJCIE UWAŻNIE DANY WAM TEKST
2. CO JEST TEMATEM TEGO TEKSTU? – PODYSKUTUJCIE CHWILĘ I WPISZCIE PONIŻEJ TEN TEMAT:

.....

.....

Przy równoległej pracy zespołów – nagłośnienie ustaleń, rozważyć, czy zmieniamy nasz zapis tematu, nie jest to wymóg, można pozostać przy swoim

KARTA PRACY DLA ZESPOŁU

3.Z jakimi znanymi Wam do tej pory tekstami kojarzą się te treści ? Sięgnijcie po notatki z lekcji w dniach:.....

Teksty już omówione są dostępne : Wskazać miejsce w klasie – przygotować odpowiednią liczbę tekstów)

KARTA PRACY DLA ZESPOŁU

4. Podzielcie się dwójkami i dokonajcie porównania tekstu, nad którym teraz pracujemy, z jednym ze znanych (wedle wyboru – ale w zespole uwzględnić należy wszystkie dostępne teksty już znane)

KARTA PRACY DLA ZESPOŁU

5. Przedstawcie podobieństwa i różnice w tych tekstach.
6. Na tle tych porównań – ustalcie, w zespole jakie są główne tezy, idee, przesłania poznawanego obecnie tekstu

KARTA PRACY DLA ZESPOŁU

7. Ustalcie merytoryczną konkluzję tego tekstu, w jaki sposób ją przedstawicie
8. Scharakteryzujcie teraz formę tego tekstu, jaki to będzie rodzaj i gatunek literacki, jakie są na to dowody

KARTA PRACY DLA ZESPOŁU

Jak zorganizujecie prezentacje? Wykluczamy jednoosobową prezentację w imieniu zespołu, ustalcie, co, kto i jak ma omówić.

Dziękuję

